

**Skrypt dotyczący przeprowadzenia lekcji
„Nieodpłatna pomoc prawna, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie
i nieodpłatna mediacja”**

Nieodpłatna pomoc prawna, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie i nieodpłatna mediacja (slajd 1)	Cele przeprowadzenia lekcji: • zapoznanie uczniów z systemem nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego; • posiadanie przez uczniów podstawowej wiedzy o programie nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i nieodpłatnej mediacji oraz rozwinięcie przez uczniów umiejętność argumentacji.
Regulacja prawna (slajd 2)	W dniu 5 sierpnia 2015 r. uchwalono ustawę o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej, która określała zasady udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, a także zasady działania organów administracji publicznej w zakresie edukacji prawnej. Ustawa weszła w życie w dniu 1 stycznia 2016 r. Następnie w dniu 13 października 2017 r. znowelizowano ustawę zmieniając jej nazwę na ustawa o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej i wprowadzając i wprowadzając zmiany w zakresie przedmiotowym ustawy dotyczące włączenia nieodpłatnej mediacji do zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz wprowadzenia instytucji nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Zmiany te weszły w życie w dniu 1 stycznia 2019 r. Nieodpłatna mediacja została wyodrębniona z nieodpłatnej pomocy prawnej nowelizacją ustawy z dnia 15 czerwca, która również weszła w życie w dniu 1 stycznia 2019 r. W związku z wystąpieniem stanu epidemii w dniu 15 maja 2020 r. do ustawy dodano przepis przewidujący możliwość udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość oraz poza lokalem punktu w przypadku obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego, stanu epidemii albo wprowadzenia stanu nadzwyczajnego.
Zakres wsparcia (slajd 3)	Dzięki współpracy rządu, samorządu i organizacji pozarządowych osoba poszukująca pomocy może skorzystać ze wsparcia, które uwzględnia: • Nieodpłatną Pomoc Prawną • Nieodpłatne Poradnictwo Obywatelskie • Nieodpłatną Mediację

Grupa odbiorców (slajd 4)	Z usług Nieodpłatnej Pomocy Prawnej, Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego i Nieodpłatnej Mediacji może skorzystać: • Każda osoba fizyczna (nie może to być więc np. jednostka samorządu terytorialnego czy instytucja kultury); • Osoba taka musi znajdować się w trudnej sytuacji, nie być w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej (pokrycie takich kosztów spowodowałoby, że nie byłaby w stanie zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych swoich i rodziny, np. kupić żywności, opłacić rachunków). • Z pomocy może skorzystać także osoba prowadząca jednoosobową działalność gospodarczą, która w ciągu ostatniego roku nie zatrudniała innych osób (np. samodzielnie prowadząca sklep z artykułami higienicznymi lub fryzjer samodzielnie prowadzący zakład fryzjerski).
Jak skorzystać ze wsparcia? (slajd 5)	Aby skorzystać ze wsparcia należy zapisać się na wizytę, wybierając jeden z poniższych sposobów: • dzwoniąc pod numer telefonu podany na stronie internetowej właściwego starostwa powiatowego lub urzędu miasta • wypełniając interaktywny formularz na stronie np.ms.gov.pl • osobiście w starostwie powiatowym lub w urzędzie miasta
Czym jest nieodpłatna pomoc prawna? (slajd 6)	• Nieodpłatna pomoc prawna to pomoc udzielana przez prawników (w tym także radców prawnych, adwokatów, aplikantów radcowskich lub adwokackich). Jest ona udzielana bez pobierania od osoby potrzebującej opłaty (jest dla tej osoby darmowa). Program ten jest finansowany z budżetu Państwa. • Prawnicy pomagają w sprawach związanych z prawem, w tym m.in.: prawem pracy, podatkowym, karnym, cywilnym, rodzinnym, czy administracyjnym (przykładowo w sytuacjach sporu z pracodawcą, spółdzielnią lub sąsiadem, reklamacji w sklepie). • W ramach nieodpłatnej pomocy prawnej osobie potrzebującej udzielona zostanie informacja o obowiązującym stanie prawnym, o prawach i obowiązkach tej osoby oraz zostanie wskazany sposób rozwiązania jej problemu prawnego, a także ryzyku finansowym skierowania sprawy do sądu. • W ramach tej pomocy może także zostać sporządzony projekt pisma (z wyjątkiem pism w sprawach toczących się przed sądem) lub wniosek do sądu o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Czym jest nieodpłatne poradnictwo obywatelskie? (slajd 7)	• Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie to pomoc udzielana przez doradców obywatelskich czyli osoby, które odbyły specjalistyczny kurs (mogą to być prawnicy, ale nie muszą). Doradcy obywatelscy pomagają osobom znajdującym się w trudnej sytuacji. • Pomoc obejmuje najczęściej porady dla osób zadłużonych, porady z zakresu spraw mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego. • Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie polega na podjęciu działań dostosowanych do indywidualnych potrzeb osoby potrzebującej. Mają one na celu podniesienie świadomości takiej osoby o jej prawach i obowiązkach. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie może polegać na sporządzeniu konkretnego planu działania i pomocy w jego realizacji. • Doradcy, jeżeli zachodzi taka potrzeba, pomagają skierować sprawę do odpowiednich instytucji pomocowych. Wszelka pomoc udzielana przez doradców jest całkowicie darmowa.
Czym jest nieodpłatna mediacja? (slajd 8)	• Nieodpłatna mediacja jest metodą rozwiązywania konfliktów, w której uczestnicy poszukują najlepszych dla siebie rozwiązań. Osoba prowadząca mediację wspiera strony w znalezieniu przez nie satysfakcjonującego porozumienia. • Mediacje prowadzi mediator, czyli osoba profesjonalnie przygotowana do rozwiązywania sporów, która jest niezależna, bezstronna wobec uczestników i neutralna wobec przedmiotu sporu. Nieodpłatna mediacja może być prowadzona w sprawach: - małżeńskich, - rodzinnych, - sąsiedzkich, - konsumenckich, - w innych kwestiach spornych, w tym również w sprawach toczących się już na drodze sądowej, o ile sąd nie skierował jeszcze sprawy do mediacji sądowej • Nieodpłatna mediacja obejmuje: - poinformowanie osoby uprawnionej o możliwościach skorzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji oraz korzyściach z tego wynikających; - przygotowanie projektu umowy o mediacje lub wniosku, który osoba inicjująca mediację wystosuje do drugiej strony sporu;

	- przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego w sprawie karnej; - przeprowadzenie mediacji; - udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem. • Nieodpłatna mediacja nie obejmuje spraw , w których: - sąd lub inny organ wydały postanowienie o skierowanie sprawy do mediacji lub postępowania mediacyjnego; - zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w relacji stron występuje przemoc. • Mediacja jest poufna, dobrowolna i nieformalna. Nieodpłatna mediacja może być prowadzona pomiędzy stronami dążącymi do polubownego rozwiązania sporu. Stroną inicjującą przeprowadzenie nieodpłatnej mediacji może być wyłącznie osoba uprawniona. • Ciekawostka: nieodpłatna mediacja kończy się najczęściej na jednym spotkaniu i w większości przypadków kończy się ugodą.
W jaki sposób przebiega wizyta? (słajd 9)	• Po umówieniu się na wizytę należy udać się do osoby, która zajmuje się udzielaniem pomocy, (prawnik/doradca/mediator). • Przed rozpoczęciem udzielania porady osoba korzystająca ze wsparcia zostanie poproszona o złożenie oświadczenia, że przysługuje jej prawo do uzyskania nieodpłatnej pomocy. • Po złożeniu takiego oświadczenia, osoba udzielająca pomocy, przeprowadzi z uprawnionym rozmowę, w trakcie której uprawniony przedstawia swój problem. W tym czasie może zostać poproszony o udzielenie dodatkowych informacji związanych ze sprawą. • Następnie osoba udzielająca pomocy, w zależności od kategorii udzielanej pomocy (nieodpłatnej mediacji, nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego) udzieli niezbędnych informacji lub pomoże uprawnionemu w przygotowaniu projektu pisma, itp. • W czasie wizyty osoba udzielająca pomocy będzie wypełniać tzw. kartę pomocy, w której zawarte będą podstawowe informacje o wizycie (np. z jakiego zakresu prawa została udzielona pomoc, w jaki sposób udzielono pomocy, ile trwała

	wizyta, jakiej wielkości jest miejscowość, z której uprawniony pochodzi oraz w jakim przedziale wiekowym się znajduje). Informacje te są anonimowe i nie zawierają danych osobowych umożliwiających identyfikację uprawnionego. Są zbierane do celów statystycznych i kontrolnych. • Po wizycie uprawniony może wypełnić ankietę, w której może wskazać czy jest zadowolony z udzielonej pomocy. • W przypadku skomplikowanych spraw wymagających kilku wizyt można liczyć na dalszą pomoc prawną.
W jakich przypadkach wsparcia udziela się poza punktem nieodpłatnej pomocy prawnej? (slajd 10)	• Nieodpłatna pomoc udzielana poza punktem oraz za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość, np. przez Internet, telefon: ☐ jest możliwa w przypadku obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego, stanu epidemii albo wprowadzenia stanu nadzwyczajnego; ☐ jest obowiązkowa dla osób ze znaczną niepełnosprawnością ruchową, które nie mogą stawić się w punkcie osobiście lub mają problem z komunikowaniem się.
Ćwiczenie (slajd 11)	Treść ćwiczenia: • Pan Michał jest właścicielem niedawno otwartej włoskiej pizzerii „Bella Ciao”. Samodzielnie, lecz bardzo skrupulatnie prowadzi lokal, który jest jego pasją. Pan Michał dba o każdy szczegół, dzięki czemu zdobył uznanie wśród lokalnych klientów. W ostatnim tygodniu przytrafił mu się jednak przykry incydent. Jeden z klientów - Pan Stefan podczas spożywania pizzy złamał sobie zęba. Zarzucił, iż to wina pizzy, która była tak twarda, że „Każdy by sobie na niej zęby połamał!”. Pan Stefan wygrażał się, że “obsmaruje” lokal na wszystkich możliwych forach internetowych, oraz że pójdzie ze sprawą do sądu, ponieważ pizzeria Michała wyrządziła mu krzywdę. Pan Michał nie może uwierzyć jednak, że pizza w jego lokalu miałaby być przyczyną złamania zęba. Zawsze dba o to, żeby ciasto w pizzy było puszyste i mięciutkie. Obawia się jednak, że w wyniku rozpowszechniania negatywnych opinii przez Pana Stefana oraz procesu sądowego straci wielu klientów. Treść zadania: • Wskażcie do którego z punktów pomocy powinien udać się Pan Michał? Spróbujcie wcielić się w rolę prawnika/doradcy/mediatora i pomóżcie Panu Michałowi.

	Sposób wykonania: • Uczniów można podzielić na grupy, w których współpracując spróbują udzielić odpowiedzi na zadane pytania. Następnie lider grupy może przedstawić stanowisko zespołu. Odpowiedź: • Pan Michał w celu uzyskania pomocy powinien się udać do punktu Nieodpłatnej Mediacji. • Pan Michał znalazł się w trudnej sytuacji. Decydując się na wstąpienie na drogę sądową ryzykowałby utratą dobrego wizerunku lokalu. W takim przypadku najlepszym rozwiązaniem jest podjęcie próby porozumienia się z drugą stroną konfliktu. • Podczas mediacji spór może zostać rozwiązany na bardzo wiele sposobów. Ważne jest, aby proponowane rozwiązanie problemu było możliwe do wykonania i choćby częściowo zadowalało obydwie strony. • W tej sytuacji mediator mógłby zaproponować, że Pan Michał poniesie koszty leczenia zęba Pana Stanisława, natomiast Pan Stanisław nie będzie rozpowszechniał swojej negatywnej opinii o pizzerii Pana Michała, ani w inny sposób nie będzie szkodził prowadzonej przez niego działalności.
Ćwiczenie (slajd 12)	Treść ćwiczenia: • 70 letnia Pani Jadwiga za namową wnuczka postanowiła zacząć korzystać z internetu. Nigdy wcześniej tego nie robiła. Tym większe było jej zaskoczenie z bardzo dużego zakresu możliwości jakie daje funkcjonowanie w sieci. Ulubionym jej zajęciem stało się robienie zakupów przez internet. Jakiś czas temu zamówiła ze strony nowy beżowy płaszcz. Gdy odebrała przesyłkę, okazało się jednak, że według metki umieszczonej na płaszczu - jest on wykonany z tworzywa sztucznego. Mimo tego, że na stronie sklepu widniała informacja, iż płaszcz jest wykonany w 100% z bawełny. Co więcej, okazało się, że w regulaminie sklepu internetowego zastrzeżono brak możliwości zwrotu produktu. Treść zadania: • Wskażcie do którego z punktów pomocy powinna udać się Pani Jadwiga. Spróbujcie wcielić się w rolę prawnika/doradcy/mediatora i poradzić Pani Jadwidze, co może zrobić w tej sytuacji. Sposób wykonania: • Uczniów można podzielić na grupy, w których współpracując

	spróbują udzielić odpowiedzi na zadane pytania. Następnie lider grupy może przedstawić stanowisko zespołu. Odpowiedź: • Pani Jadwiga w celu uzyskania pomocy powinna udać się do punktu Nieodpłatnej Pomocy Prawnej. • Pani Jadwiga jest w uprzywilejowanej sytuacji ze względu na fakt, że jako konsument (osoba fizyczna) zawarła umowę ze sklepem na odległość (przez internet). • Przy zawieraniu umów sprzedaży na odległość, konsument w ciągu 14 dni od daty otrzymania produktu lub zawarcia umowy może bez podawania przyczyny od tej umowy odstąpić. Poinformowanie kupującego o tym prawie jest obowiązkiem sprzedawcy. Jeżeli sprzedawca tego nie robi, czas, jaki konsument ma na odstąpienie od umowy, wydłuża się do 12 miesięcy. W przypadku odstąpienia od umowy zawartej na odległość umowę uważa się za niezawartą. • Pani Jadwiga powinna zatem w ciągu 12 miesięcy poinformować sprzedawcę o chęci odstąpienia od umowy, a następnie w ciągu 14 dni od złożenia oświadczenia w tym zakresie, odesłać towar do sprzedawcy na swój koszt. Sprzedawca w ciągu 14 dni od dnia otrzymania towaru ma obowiązek zwrócić Pani Jadwidze koszty, które poniosła w związku z zawarciem umowy (tj. cenę towaru i koszty wysyłki towaru do Pani Jadwigi). • Zastrzeżenie braku możliwości zwrotu towaru w regulaminie sklepu jest niezgodne z prawem. Podstawa prawna: • Ustawa z 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz.U. z 2020 r. poz. 287) – art. 14, art. 27-34.
Ćwiczenie (slajd 13)	Treść ćwiczenia: • Pan Franciszek za pieniądze uzyskane z kredytu wynajął firmę, która miała wymienić wszystkie drzwi w jego mieszkaniu. Po ukończonej pracy, Franciszek zauważył jednak, że o ile drzwi zostały wymienione w sposób perfekcyjny, o tyle na jednej ze ścian pojawiły się rysy, których nigdy wcześniej nie było. Pan Franciszek doszedł więc do wniosku, że to ekipa remontowa przez swoją nieuwagę przy wymianie drzwi porysowała ścianę i że nie zapłaci im dopóki nie naprawią zniszczeń. Pracownicy jednak twierdzą, że ścianę porysowały dzieci Pana Franciszka, które bawiły się w tym miejscu w czasie remontu.

	Treść zadania: - Wskażcie do którego z punktów pomocy powinien udać się Pan Franciszek. Spróbujcie wcielić się w rolę prawnika/doradcy/mediatora i poradzić Panu Franciszkowi, co może zrobić w tej sytuacji. Sposób wykonania: - Uczniów można podzielić na grupy, w których współpracując spróbują udzielić odpowiedzi na zadane pytania. Następnie lider grupy może przedstawić stanowisko zespołu. Odpowiedź: - Pan Franciszek w celu uzyskania pomocy może się udać zarówno do Punktu Nieodpłatnej mediacji, jak i do punktu Nieodpłatnej Pomocy Prawnej. - Mediator w punkcie Nieodpłatnej Mediacji może zaproponować, aby ekipa remontowa naprawiła porysowaną ścianę na swój koszt, natomiast Pan Franciszek niezwłocznie zapłaci za wymianę drzwi i wystawi ekipie pozytywną opinię na jej stronie internetowej, skoro uważa, że drzwi zostały wymienione perfekcyjnie. - Natomiast prawnik w punkcie Nieodpłatnej Pomocy Prawnej poinformowałby Pana Franciszka, że nie może on uzależniać zapłaty za wymianę drzwi od naprawienia szkody innego rodzaju. Nawet jeżeli te same osoby były wykonawcą usługi i wyrządziły szkodę. Pan Franciszek ma obowiązek wywiązać się z umowy, tj. zapłacić za wymianę drzwi, ponieważ ekipa remontowa wykonała usługę zgodnie z umową. W kwestii porysowanej ściany, Pan Franciszek może wysłać ekipie wezwanie do zapłaty w związku z powstałą szkodą, a jeżeli nie przyniesie ono rezultatu, może wstąpić z cywilnym pozwem przeciwko ekipie remontowej na drodze sądowej.
Ćwiczenie (slajd 14)	Treść ćwiczenia: 19-letni Janek mieszka z 13-letnią siostrą oraz z ojcem. Ten jednak nie pracuje, a od śmierci matki dzieci coraz częściej nadużywa alkoholu. Rodzina zajmuje mieszkanie komunalne, które jest zadłużone w wyniku niepodejmowania pracy oraz popadania w nałóg przez ojca. Wszystkie opłaty stara się regulować stopniowo Janek, który w ostatnim czasie podjął pracę. Chłopak chciałby spłacić wszystkie długi, jednak urząd miasta grozi eksmisją w razie nieuregulowania ich w ciągu miesiąca. Janek nie ma możliwości sfinansowania długów w tak krótkim czasie. Ponadto chłopak chciałby uwolnić rodzinę od

zależności od ojca, zwłaszcza martwi się o młodszą siostrę, która popada w coraz głębszą depresję.

Treść zadania:

- Zastanówcie się, kto może pomóc Jankowi. Czy będzie to prawnik/doradca/mediator? Spróbujcie wcielić się w rolę odpowiedniego przedstawiciela danej profesji i poradzić chłopakowi, co może zrobić w tej sytuacji. Czy Janek może waszym zdaniem w jakiś sposób uwolnić młodszą siostrę spod władzy ojca? Czy będzie miał podstawy ku temu, ażeby żądać rozłożenia na raty długów zaciągniętych przez ojca?

Sposób wykonania:

- Uczniów można podzielić na grupy, w których współpracując spróbują udzielić odpowiedzi na zadane pytania. Następnie lider grupy może przedstawić stanowisko zespołu.

Odpowiedź:

- Janek w celu uzyskania pomocy powinien udać się zarówno do punktu Nieodpłatnej pomocy Prawnej, jak i do punktu Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego.
- Adwokat lub radca prawny w punkcie NPP w kwestii „uwolnienia” młodszej siostry spod władzy ojca mógłby doradzić Jankowi, aby złożył do sądu rejonowego wniosek o pozbawienie ojca władzy rodzicielskiej nad siostrą Janka i ustanowienie go opiekunem prawnym siostry. Adwokat lub radca prawny mógłby również pomóc Jankowi w sporządzeniu wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu oraz o zwolnienie wniosku od opłaty sądowej w sprawie.
- Natomiast w punkcie Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego doradca obywatelski mógłby poinformować Janka, że ma prawo wystąpić do organów gminy, które na danym obszarze zarządzają lokalami mieszkalnymi z wnioskiem o odroczenie płatności, rozłożenie zadłużenia na raty, a nawet umorzenie zaległego czynszu.

W wielu miastach w Polsce, które borykają się z problemem zadłużeń mieszkań czynszowych, rady gminy przyjęły uchwały określające zasady, sposób i tryb udzielania ulg czynszowych zadłużonym lokatorom. Na podstawie podjętych uchwał, zadłużeni mieszkańcy mają prawo ubiegania się o:

- odroczenie terminów płatności opłat czynszowych,
- rozłożenie zaległego czynszu na raty,
- umorzenie części zadłużenia po zapłaceniu określonych w umowie/ugodzie rat; istotnym jest, że umorzenie obejmuje często nawet 70% zadłużenia.

	Wniosek o umorzenie zaległości czynszowych Janek powinien złożyć do wójta/burmistrza/prezydenta miasta bądź ewentualnie do kierownika/dyrektora jednostki organizacyjnej gminy, w którego zakresie zadań leży administrowanie lokalami komunalnymi. Janek powinien swój wniosek dobrze uargumentować, zaproponować plan częściowej spłaty zadłużenia, opisać swoją sytuację życiową i materialną, podać przyczynę powstania zaległości oraz wskazać, że pracuje, więc jego problemy finansowe nie będą narastać. Podstawa prawna: • Ustawa z 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359) – art. 111 § 1, art. 145 oraz art. 149 § 2.
Podziękowanie (slajd 15)	Dziękujemy za skorzystanie z niniejszego skryptu. Zachęcamy do obserwowania strony Wydziału ds. Edukacji Prawnej na portalu Facebook: https://www.facebook.com/sprawiedliwoscedukacjaprawna/ i na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości: https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/edukacja-prawna oraz do śledzenia strony Wydziału ds. Nieodpłatnej Pomocy Prawnej Ministerstwa Sprawiedliwości: https://np.ms.gov.pl/, na której znajdziecie więcej informacji na temat usług świadczonych w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.